

Forstander
Rolf Lein.

Å være diakon i norden

FOREDRAG UNDER NORDISK DIAKONIRÅDS
KONFERANSE PÅ FILADELFIA

15. — 18. AUGUST 1974.

Emnet gir vidt spillerom for den som skal holde foredraget. Jeg vil benytte anledningen til å ta opp en del sentrale problemstillinger som knytter seg til diakonien og diakonene i Norden. Jeg legger til grunn norske forhold, som jeg kjenner best, ut fra en følelse av at problemstillingene ikke er så forskjellige verken i Norden eller i Europa for øvrig.

Foredraget er samlet omkring tre stikkord:
Oppbrudd. — Konsolidering. — Fremstøt.

1. OPPBRUDD.

Diakoniinstitusjonene er vokst frem av samvit-tighetsnød. Kristne mennesker kunne ikke se på at medmennesker led uten at noen kunne hjelpe dem. Derfor begynte sykepleien ved diakonisse-
ne, og i oppropet om dannelse av et norsk dia-
konhjem pekes det på en rekke sosiale nødsfor-
hold som man ut fra den tids forutsetninger bare
kunne tenke seg at menn kunne hjelpe med.

Diakoniarbeiderne fikk sin utdanning for å kun-
ne være kvalifisert til dette hjelpearbeid. De gikk
ut i sin institusjons navn og tjente. Derfor ble de
alle innviet og knyttet til institusjonen i form av
søstersamfunn eller broderforbund. Det er karak-
teristisk at Diakonforbundet opprinnelig het «Dia-
konhjemmets Broderforbund».

Dette mønsteret har etter hvert gått i oppløs-
ning. Diakonforbundet endret i 1915 navn fra Dia-
konhjemmets Broderforbund til De norske dia-
koners Broderforbund. I 1969 ble navnet endret til
Det Norske Diakonforbund. Organisatorisk er nå
Diakonhjemmet og Diakonforbundet helt adskilte
enheter.

Den kollektive innvielse måtte under disse for-
hold bli problematisk. Vi hadde stadig uro om-
kring dette spørsmålet inntil vi i 1966 opphørte
med kollektiv innvielse. Nå har vi skoleavslutning
med gudstjeneste i vår soknekirke. Innmeldingen

i Diakonforbundet er også en individuell og fri-
villig sak, mens tidligere alle kollektivt ble opptatt
i forbundet.

Andre diakoniinstitusjoner i Norge har bevart
dette. Ved Lovisenberg har man stadig et søster-
samfunn som f. eks. deltar ved valg av forstan-
derinne. Også i det daglige merker man dette ved
at det f. eks. spises ved langbord der diakonis-
sene så vidt mulig samles til felles måltid.

Men over alt merker man de samme tendens-
ene. Ved Lovisenberg har man i lang tid, ved
siden av å utdanne diakonisser, også opptatt pri-
vatelever som bare får sykepleierutdanning ved
sykehuset. Nå opptas alle på like linje, og først
etter endt utdanning tar man opp spørsmålet om
noen ønsker å ta det såkalte «innvielseskurs»
som går forut for innvielsen til diakonisse.
For tre år siden dannet dessuten de tre såkalte kvin-
nelige diakoniinstitusjoner i Norge (Lovisenberg,
Menighetssøsterhjemmet og Diakonissehjemmet i
Bergen) i fellesskap Norsk Diakonihøyskole som
er ettårig. Det viste seg imidlertid snart at tilgan-
gen på diakonisser ble svært liten på denne måt-
en, og man har derfor både i Bergen og ved Lo-
visenberg på ny startet med 3-månedlige inn-
vielseskurs. Imidlertid viser det seg at bare en
del av dem som gjennomgår disse innvielseskurs-
ene nå blir innviet.

Vi står altså ved et oppbrudd fra gamle tradi-
sjoner og ved inngangen til en ny tid. Så vidt jeg
kan se, er denne drevet frem av, og karakterisert
ved bl. a. følgende faktorer:

- a. Diakoniarbeiderne løsrives i stigende grad fra sine utdanningsinstitusjoner og danner sine egne frittstående diakoniarbeiderorganisasjo-
ner. Det er nå etablert et samarbeidsutvalg mellom de respektive diakoniarbeiderorgani-
sasjoner og samfunn, og det vil ikke være

Forts. side 227.

Diakonhjemmets hovedstyre Å være diakon i norden

Forts. fra side 222.

Etter statuttene for Det norske Diakonhjem trådte følgende medlemmer av Diakonhjemmets hovedstyre ut sommeren 1974:

Diakon Petter Haugland
Diakonhjemssøster Inga Haugland
Direktør Per Mjelve
Distriktslege Harald Borgersen
Disponent Georg Chr. Foss.

Dessuten trer alle varamedlemmer ut ved hvert valg. I siste valgperiode har dette vært:

Lektor Torleiv Austad
Overlege dr. med. Arnfinn Engeset
Gen.sekr. Håkon J. Finnbakk.

Bare direktør Per Mjelve og disponent Georg Chr. Foss har erklært seg villig til gjenvalg.

De gjenstående styremedlemmer er:

Økonomisjef Karstein T. Aunevik
Konsulent Peder Halvorsen
Sosialsjef Asbjørn Danboolt
Sokneprest Gunnar Trana
Forhandlingssjef Kjell-Henrik Henriksen
(Diakonforbundets formann)
Konsulent Hans Olav Almaas
(Personlig varamann for Henriksen)

Valgene av nye hovedstyremedlemmer for perioden 1974 — 1978 fikk følgende utfall:

Diakonhjemssøster Gunvor Clausen
Disponent Georg Chr. Foss
Distriktssekretær Sverre Gaarden
Direktør Per Mjelve
Lege Finn Wisløff.

Som nye varamedlemmer ble valgt:

1. varamann: Stortingsrepresentant Bergfrid Fjose.
2. varamann: Overlege dr. med. Egil Ofstad
3. varamann: Bestyrer Johannes Leines.

Sykehusets styre består, foruten av hovedstyrets medlemmer, av representanten for Oslo kommune, advokat John Elden, og hans varamann, fysioterapeut Elsa Halvorsen, samt representanten for de ansatte ved sykehuset, undervisningsleder Jostein Stegane. Ny representant fra Diakonforbundet er dermed Sverre Gaarden med Johannes Leines som varamann.

Vi folder våre hender

MÅNEDENS BØNNEEMNE:

De nye diakonikonsulentstillingene.

MÅNEDENS ORD:

«Og Gud som er mektig til å gi eder all nåde i rikelig mål, forat I alltid i alle ting, kan ha det I trenger til, og således rikelig kan gjøre all god gjerning».

2. Kor. 9, 8.

usannsynlig å tenke seg at et slikt samarbeidsutvalg kan peke i retning av en felles diakoniarbeiderorganisasjon i fremtiden.

En slik samling av diakoniarbeiderne i en frittstående organisasjon vil formodentlig lettes blant annet også ved det faktum at man nå såvel ved de tradisjonelt kvinnelige diakoninstitusjoner som ved Diakonhjemmet, som opprinnelig ble opprettet ved tanke på den mannlige diakoni, nå er i ferd med å oppta såvel kvinner som menn til diakonutdanning. Ved Norsk Diakonihøyskole opptas for eks. kvinner og menn på like linje.

- b. Velferdsstaten har vokst frem, særlig i løpet av de siste årtier. Diakoniarbeiderne tok fatt fordi ingen andre gjorde det. Nå er for lengst sykepleien betraktet som en samfunnsoppgave, og sykehusene drives i statlig eller kommunal regi. De sykehus som enda er private, arbeider i nært samarbeid med offentlige myndigheter og er i virkeligheten helt avhengig av disse.

Også hjemmesykepleien og den sosiale primærnæringsomsorg blir etter hvert overtatt av samfunnet. Den diakonale menighetspleie som i vesentlig grad har vært sykepleie ved menighets-søster, er i ferd med å inngå en avtale med offentlige myndigheter som langt på vei innebærer at den får samme status som de private sykehus i samarbeid med myndighetene.

I Norge er trykkesystemet bygget sterkt ut, og vi har fått en offentlig innstilling om «Sosiale tjenester» som legger for dagen et engasjert og omfattende ansvar fra samfunnets side for alle typer av sosiale hjelpetiltak for hele befolkningen.

Det er karakteristisk at denne helse- og sosialomsorg i stadig stigende grad er blitt profylaktisk innrettet idet man ikke bare ønsker å reparere skadene, men også å forebygge at skader oppstår. Denne oppmerksomheten mot skadenes årsaker tvinger over i en stadig sterkere bevissthet om at engasjementet må rettes mot samfunnsplanleggingen, og dermed mot den sosiale politikk.

En annen trend i dette er bevisstheten om sammenhengen mellom de ulike former for sosial nød. Dette har ført til ønsket om å bryte ned de skarpe grensene mellom for eksempel helse- og sosialomsorgen og en stigende integrering mellom disse.

En tredje trend som har sammenheng med de to foregående, er ønsket om å flytte omsorgen ut fra de store institusjoner til lokalmiljøene. I Oslo er man for eksempel opptatt med, etter

mønster visstnok fra Sverige, å bygge opp helse- og sosialsentra i de ulike byområdene.

- c. En tredje årsak til oppbruddet fra diakoniens tradisjoner er den sosialetiske vekking som går over hele verden, og som også har fått et betydelig nedslag i vår norske kirke. Egentlig er dette bare en fortsettelse av den sosiale bevissthet og forpliktelse som diakoniens mødre og fedre var drevet av da de tok opp sin tids sosiale nødtilstander. Vi står altså med en videreføring av en gammel diakonal tradisjon. Likevel er det her forskjeller. Nå er denne vekkingen langt mer rettet inn mot årsakene til nøden. Den har mer samfunnsmessig orientering og dreier seg om planlegging og offentlig administrasjon, og den er langt mer teologisk reflektert. Man nøyer seg ikke bare med spontant å ville hjelpe der hjelpen trengs, men vil også ha et teologisk fundament å stå på. Endelig nevner jeg at samfunnsengasjementet er globalt orientert. Man ser ikke bare sin egen nære nød, men gjennom massemedia presenteres man for hele verdens elendighet.

2. KONSOLIDERING.

I en slik situasjon er det av avgjørende betydning at vi besinner oss på hvor vi står, hva vi nå skal gjøre og hvorfor vi fortsatt skal drive diakoni.

Ved Diakonhjemmet, og flere andre steder, er det i gang et grundig teologisk arbeid for å komme til rette med diakonibegrepet. Jeg er overbevist om at når man om 20 — 50 år skal vurdere det som skjer i våre dager, vil denne teologiske refleksjonen stå frem som det grunnleggende og viktigste av alt. Guds menighet lever av teologi — ikke som virkelighetsfjern teori, men som kamp med livsspørsmålene i lys av Guds ord.

Da diakonien ble fornyet i midten av forrige århundre, skjedde det med pietetisk anstrøk. Den baserte seg på et personlig kall, og den hadde som sin klare målsetting ikke bare å hjelpe i legemlig nød, men også å vinne mennesker for Guds rike. Den manglende teologiske refleksjon førte også til at den var bibelistisk i sin begrunnelse.

I dag er tenkingen omkring diakonien på kontinentet sekulær-teologisk influert. Man taler om Messias-riket som skal komme i etiske kategorier. Kirken skal kjempe mot økonomisk og politisk undertrykkelse, fremme rettferd og fred, og avskaffe maktmisbruk. Det settes langt på vei likhetstegn mellom diakonien slik forstått, og Guds-riket som kommer.

Det er selvsagt stor forskjell på en slik pietetisk og en sekulær-teologisk forståelse av diakonien. Likevel finnes det betydelige likhetspunkter. Etter min vurdering dreier det seg her om en sammenblanding av skapelse og frelse, lov og evan-

gelium. Frelsen står sentralt i begge tilfeller. Men i det ene tilfellet tilsløres loven og den skapte virkelighet. I det andre tilfellet fornektes evangeliet om frelsen i Kristus alene. Derved avstrefes nådemidlenes eksklusive betydning. Frelsen blir suksessiv, ikke punktuell, og frelsesvissheten må rokkes.

Etter en luthersk grunnholdning må diakoniforståelsen basere seg på at vi skjeller mellom de to regimenter. Evangeliet forkynner Kristus og skaper tro til frelse. Loven befaler oss å elske vår neste som oss selv. På denne basis har den danske Luther-forskeren Regin Prenter sagt: «En kan meget godt si at det Luther forstår ved kjærlighet og ved gjerninger, er det samme som en i den eldre menighet forstod ved «diakonia», diakoni.» Derfor kan det sies: Diakonien ligger etter dette i loven, eller rettere, i formaningen, som diakonien etterlever. Som menighetsaktivitet må diakonien dermed ses ut fra helliggjørelsen.

Bibelen formaner oss til å være «Ordets gjørere, og ikke bare dets hørere, hvorved vi dårer oss selv». (Jak. 1, 22), og sier at «Alt dere har gjort mot én av disse mine minste brødre, det har dere gjort mot meg». (Matt. 25, 40). Troen skal være «virksom i gode gjerninger». (Gal. 5, 6.)

Derfor begynte diakonien sin gjerning. En må bare glede seg når den samvittighetsforpliktelse som diakoniens folk kjente, og som drev dem til gjerning, nå er blitt vakt i så vide kretser at det er politisk grunnlag for at samfunnet kan ta dette opp.

Men det er klart at dermed er det også lagt til rette for en kollisjon mellom samfunnets og kirkens omsorg. Det er jo nemlig spørsmål om det verdigrunnlag hjelpen skal gis på. Her står diakonien i en vanskelig situasjon. På den ene

TANNLEGE

SJUR H. KLATRAN

Inkognitogaten 10 A (bak slottet)

Telf. (02) 44 33 07, Oslo 2

Mandag — fredag: kl. 9-16

Mandag og torsdag: kl. 16-20

Mottar nye pasienter.

begge tilfeller. Men en og den skapte et fornektes evan- ne. Derved avstrei- betydning. Frelsen og frelsesvissheten

ing må diakonifor- skjelner mellom de kyster Kristus og efaler oss å elske ne basis har den Prenter sagt: «En r forstår ved kjær- t samme som en i d «diakonia», dia- konien ligger etter aningen, som dia- tsaktivitet må dia- ggjørelsen.

e «Ordets gjørere, rved vi dårer oss Alt dere har gjort ødre, det har dere Troen skal være al. 5, 6.)

i gjerning. En må tighetsforpliktelse som drev dem til ide kretser at det nnet kan ta dette

er det også lagt n samfunnets og nlig spørsmål om gis på. Her står sjon. På den ene

siden kan den ikke fornekte sin tro, på den annen siden kan den ikke bare hjelpe dem som vil ta hjelpen på troens egne premisser. Både for dia- konien som helhet og for den enkelte diakoniar- beide kan det her oppstå pinlige samvittighets- konflikter. Motsetningene kan bli skjerpet, og kon- fliktene både tallrike og skarpe i tiden som kom- mer.

En ting kan diakonien ikke oppgi: Menigheten må ha omsorg for sine egne lemmer, selvom disse også er borgere av folkesamfunnet. Grensene mellom menigheten og folkesamfunnet er flyten- de under folkekirkeforhold. Men etter hvert som folket sekulariseres, og menigheten bevisstgjøres på sin tro, vil grensene tre skarpere frem og an- svaret for menighetens lemmer bli stadig mer aktuelt, slik det skjedde også i apostelkirken. Da satte Paulus for eksempel i gang innsamling til de hellige i Jerusalem (1. Kor. 16, 2), og formante menigheten til å gjøre vel mot alle, men mest mot troens egne folk. (Gal. 6, 10.)

3. FREMSTØT.

Diakonien er etter sitt vesen aksidensiell: Den tar fatt på oppgavene der den finner dem, like- som den barmhjertige samaritan, som støtte på den halvt ihjelslåtte mannen på veien til Jeriko. Likevel har diakonien et fast orienteringspunkt. Den er sprunget ut av menighetens tro, og er et uttrykk for kristen kjærlighet og omsorg. Men nettopp derfor må den være villig til stadig om- stilling. Det er ikke våre egne tradisjoner vi skal dyrke, men hjelpe medmennesker i nød. Falsk pietet overfor tradisjonene er fornektelse av kjær- ligheten. Da bryter vi også den tradisjon vi står i, for våre mødre og fedre var nettopp dristige og satte inn hjelp som syntes uhørt, ut fra sin sam- tids forståelse.

Dette betyr selvsagt ikke at vi har lov å springe fra de oppgaver vi har påtatt oss, før andre even- tuelt kan overta det. Det betyr selvsagt heller ikke at vi skal la de ressurser som er samlet, ligge unyttet. En revurdering som skal skje, må være under fullt ansvar, og da kan det nok hende at det oppstår vanskelige avveininger mellom å la seg fange av sin egen veletablerhet og å la seg forlede til flyktighet og uansvarlighet.

Det synes i dag som vi tvinges ut av våre gamle tradisjonelle hjelpeformer. Jeg har tidligere nevnt de private sykehus og menihetspleiens skjebne. Det er sårt å se at det som har vært oss så kjært, og som har så rike tradisjoner blant oss, er i ferd med å gli ut av hendene. Men det er likevel noe som er uoppagivelig, som når sjelesorgen for- vises til fritiden, slik det synes å skje i den offent- lige helseomsorg, også om denne utføres av dia- koniarbeidere. Dessuten tvinges vi til kamp der- som det legges helt andre verdier til grunn for hjelpearbeid enn det vi står for som kristne. I alle

faller tiden en mektig utfordring til Guds menig- het til ny innsats på diakoniens område.

Det gjelder ikke bare utdannede og innviede diakoniarbeidere, men en hver kristen. Også den som har en diakonal utdanning, men ikke står i et direkte menighetssamarbeid, utfører en slik diakonal gjerning og skal vite at han gjør dette etter Guds vilje.

Det er naturlig for meg nå helt til slutt å peke på en del felt som jeg mener diakonien bør ha sin oppmerksomhet henvendt på i tiden som kommer:

- a. Ungdomsdiakonien må få ny og bred plass hos oss. Den var nevnt allerede i oppropet som førte til dannelsen av Det norske Diakon- hjem i 1890. Vi må søke å skape miljø som både er profylaktiske og kurative, og som selvsagt må inneholde positive elementer til vern mot alkoholisme, narkotikamisbruk, en- somhet og rotløshet.
- b. Eldreomsorgen blir stadig mer aktuell. Det blir stadig fler eldre blant oss. Mange av disse er ensomme. En del har dårlig økonomi, og det er tidkrevende å skulle hjelpe dem.
- c. Diakonien må i stigende grad bli en oppsøk- ende diakoni. Vår tids nød er ofte skjult bak en vellykket fasade. Mennesker med solid økonomi kan være i stor nød. Urbaniseringen og pendlerproblemet skaper ensomhet og nev- roser. Dermed er vi over i det neste:
- d. Spørsmålet gjelder hvordan diakonien skal, og eventuelt kan ha innflytelse på samfunns- planleggingen, og dermed de politiske beslut- ninger, uten å bli politisert. Den forebyggende diakoni, og diakonien som de svakes talerør, blir en viktig og vanskelig oppgave i tiden som kommer. Hva krever så fremtiden av oss? Den krever det som diakonien alltid har krevet: Klokskap, mot, vidsyn, dristighet og sindighet. Om de gamle trær faller, vokser nye frem av kjærlig- hetens røtter. Gud gi at vi må bevare vår faste forankring i korset, og samtidig være i gear med tiden. Diakonien sikres bare ved livsfor- bindelse med kirken. Men så lenge nådens midler forvaltes, og evangeliet forkynnes, ska- pes tro og kjærlighet slik at diakonien alltid blir fornyet. Det er spennende å være diakon og å drive diakoni i Norden, i dag som til alle tider — men ikke minst i dag.

VI TAR IMOT brukte frimerker. Samlebokser sendes på bestilling.

AN

slottet)

lo 2

. 9-16

i. 10-20

ur.